

Kommunfullmäktige

Klimat- och miljöprogram

Beslutat datum	2024-12-18 § 234
Gäller från datum	2025-01-01
Beslutat av	Kommunfullmäktige
Ansvarig	Kommunstyrelsen
Diarienummer	KS-2024-00580
Giltighetstid	2034-01-01

Styrdokument i Haninge kommun

Program – antas av kommunfullmäktige

Ett program anger den politiska viljeinriktningen inom ett särskilt prioriterat område och fastställer, på strategisk nivå, strategier för hur viljeinriktningen inom området ska förverkligas. Antalet program ska vara begränsat. Program ska ha en giltighetstid.

Policy – antas av kommunfullmäktige

En policy uttrycker politikens värdegrund och förhållningssätt. Policyer talar om vad kommunen vill uppnå inom ett specifikt område, men tar inte ställning till utförande eller metoder. Policyer ska ha en giltighetstid.

Strategi – antas av kommunstyrelsen eller nämnd

En strategi anger strategiska åtgärder för den politiska viljeinriktningen. Strategier kan ange vem som ansvarar för att åtgärder genomförs, när de ska vara genomförda samt vilka prioriteringar som ska göras. Strategier ska ha en giltighetstid.

Riktlinje – antas av kommunstyrelsen eller nämnd

En riktlinje anger ramar för handlingsutrymmet i en viss fråga och säkerställer korrekthet och kvalitet. Riktlinjer preciserar hur andra styrdokument eller lagstiftning ska uppnås. Riktlinjer behöver inte ha en giltighetstid.

Anvisning/rutin – antas av ansvarig direktör/chef

En anvisning eller rutin verkställer politisk vilja eller lagstiftning genom att konkret ange hur uppgifter ska göras. De besvarar ofta frågor om vad, när, var, hur och av vem. Kommundirektör fattar beslut om anvisningar och rutiner som riktar sig till hela koncernen. Anvisningar och rutiner behöver inte ha en giltighetstid.

Innehåll

Bakgrund och syfte	4
Utgångspunkter	4
Målbild	6
Strategier	6
Hållbar stadsutveckling.....	6
Infrastruktur och naturresurser	7
Goda livsmiljöer	8
Klimatanpassning	9
Offentliga inköp	10
Genomförande och uppföljning	10

Bakgrund och syfte

Haninge är en av Sveriges snabbast växande kommuner och det är positivt att många vill bosätta sig eller etablera verksamhet i Haninge. En fortsatt tillväxt innebär stora möjligheter men ställer också krav på att kommunen bidrar till en hållbar samhällsutveckling.

Klimat- och miljöprogrammet har upprättats på uppdrag av kommunstyrelsen. Programmets syfte är att tydliggöra kommunens viljeriktning för klimat- och miljöområdet och lägga fast strategier för arbetet med klimat- och miljöfrågor i Haninge kommun. Programmet beslutas av kommunfullmäktige och är ett styrande dokument för hur kommun ska arbeta och samverka för att nå den vision och de mål som finns formulerade i Haninge kommuns mål och budget.

Programmet omfattar Haninge som geografiskt område och gäller hela kommunkoncernen, där styrelse, nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för att arbeta i enlighet med programmets inriktning och strategier. Programmet har ett lokalt fokus och ska skapa förutsättningar för en hållbar utveckling för dagens och morgondagens invånare.

Klimat- och miljöprogrammet gäller till och med 2034-01-01. I samband med en ny mandatperiod ska aktualitetsprövning av programmet ske.

Utgångspunkter

Klimat- och miljöområdet är en viktig framtidsfråga. Policy på internationell, nationell och regional nivå pekar på ett tydligt behov av att förstärka och accelerera den omställning som krävs för att främja en hållbar samhällsutveckling på kort och lång sikt.

Riksdagen har beslutat om en samlad miljöpolitik med det övergripande målet att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Utöver det övergripande målet - generationsmålet - finns 16 nationella miljö kvalitetsmål med preciseringar och etappmål, som sammantaget ska leda till att det övergripande målet nås.

Länsstyrelsen i Stockholm ansvarar för uppföljningen av miljö kvalitetsmålen i Stockholms län och för framtagandet av åtgärdsprogram. I den senaste måluppföljningen har Länsstyrelsen identifierat fyra åtgärdsområden som är

särskilt viktiga för att förbättra miljötilståndet i länet och samtidigt nå många miljömål; Ett transporteffektivt samhälle, Energieffektivisering, Resilienta landskap och Resurseffektiv cirkulär ekonomi.

Transport- och energieffektivitet behövs för att minska utsläpp till luft och klimatpåverkande utsläpp och är också viktigt för att uppnå många andra miljömål. Resurseffektivitet och en giftfri cirkulär ekonomi behövs för att minska miljöpåverkan från stora materialströmmar såsom bygg- och fastighetssektorn, plast, textil och livsmedel. Åtgärder för och bevarande av natur och vatten behövs för att värna biologisk mångfald, kulturarv och friluftsliv samt för att öka landskapets motståndskraft mot klimatförändringar.

Klimatförändringarna påverkar i hög grad möjligheten att nå många av miljömålen, eftersom effekterna av ett förändrat klimat försvårar miljöarbetet. Ett särskilt fokus behöver därför ligga på att minska klimatpåverkan och att anpassa samhället till ett förändrat klimat. Klimateffekter såsom extrema väderhändelser, förändringar i nederbördsmonster, ändrade vegetationszoner och stigande havsnivåer ställer krav på ett strukturerat, samordnat och effektivt klimatanpassningsarbete som ökar samhällets beredskap och minskar sårbarheten.

Utifrån internationella, nationella och regionala mål och strategier är det kommunens ansvar är att möta invånarnas behov och skapa ett hållbart lokalsamhälle. Genom att prioritera effektiva lokala lösningar som gynnar invånarna stärks kommunen och dess långsiktiga hållbarhet och beredskap.

Haninge har goda förutsättningar för en hållbar utveckling. I kommunen finns flera värdefulla natur- och vattenmiljöer med hög artrikedom, som bidrar till biologisk mångfald som i sin tur ger goda förutsättningar för livskraftiga ekosystem. Kommunens samhällsutveckling fokuserar på att bygga nytt i anslutning till befintlig bebyggelse, främst i tätorterna och i närheten av kollektivtrafik. Haninges transportsystem erbjuder både pendeltågs- och busstrafik och tillgång finns till miljövänlig fjärrvärme.

Sammanfattningsvis rymmer klimat- och miljöområdet ett flertal sammankopplade och komplexa utmaningar som behöver hanteras utifrån ett helhetsperspektiv. Ingen enskild aktör kommer att klara av att driva den nödvändiga omställningen på egen hand. Stat, region, kommuner, näringsliv och civilsamhälle behöver i samverkan identifiera och genomföra satsningar som gör omställningen möjlig.

Målbild

Haninge kommuns omställningsarbete ska skapa förutsättningar för en hållbar och konkurrenskraftig ekonomi. Klimat- och miljöarbetet ska resultera i en hållbar stadsutveckling, effektiv resursanvändning och minskade utsläpp av växthusgaser. Den biologiska mångfalden ska värnas och en ren och sammanhållen miljö skapas för Haninges invånare. Den lokala ekonomin ska stärkas, självförsörjningen öka och kommunens beredskap stärkas.

Kommunen ska samverka med näringsliv, stat, region, kommuner och andra samhällsaktörer i klimat- och miljöarbetet. Kommunens egen verksamhet ska inspirera och uppmuntra andra aktörer att ta ett större ansvar för omställningen. Ett ökat fokus på entreprenörskap och innovation ska bidra till att påskynda och öka kraften i omställningsarbetet.

Strategier

Omställningsarbetet i Haninge kommun är organiserat i fem strategier som sammantaget ger goda förutsättningar att nå målbilden för klimat- och miljöarbetet: hållbar stadsutveckling, infrastruktur och naturresurser, goda livsmiljöer, klimatanpassning samt offentliga inköp.

Hållbar stadsutveckling

Utgångspunkten är att samhällsplaneringen ska skapa förutsättningar för ett effektivt markutnyttjande som ger bästa möjliga hushållning med naturens resurser. Goda kollektivtrafiklägen ska därför nyttjas för ny bebyggelse. Vid planläggning ska kommunen ta hänsyn till områden med höga naturvärden samt beakta hur den regionala grönstrukturen, viktiga ekologiska samband och spridningskorridorer påverkas av olika utvecklingsinitiativ. När gröna ytor tas i anspråk för bebyggelse ska spridningskorridorer och gröna samband beaktas.

Vidare ska kommunen analysera hur tätortsnära natur, parker och andra grönytor kan utformas för att bidra med urbana ekosystemtjänster. I detaljplanering och vid byggnation ska kommunen ställa krav på att gröna värden såsom parker, gatuplanteringar och gröna tak byggs in i stadsmiljöerna. Ett systematiskt arbete med hållbar dagvattenhantering behövs för att uppnå miljö kvalitetsnormerna i kommunens yt- och grundvattenförekomster.

När Haninge växer är det nödvändigt att kommunens planering och samhällsutveckling utgår ifrån principer som främjar bygg- och fastighetssektorns omställningsarbete. Byggnation ska ske på ett så

resurseffektivt sätt som möjligt, vilket innebär ett ökat fokus på omvandling av befintliga fastigheter, återbruk av byggnadsdelar och återanvändning av byggprodukter och material. I större utbyggnadsområden ska kommunen skapa förutsättningar för en samordnad bygglogistik som minimerar transportbehovet och borgar för en effektiv och säker hantering av byggavfall.

Vid nybyggnation ska byggnader och anläggningar i så hög utsträckning som möjligt certifieras. Kommunen ska säkerställa en effektiv masshantering i drift och entreprenader, och förorda schaktfri ledningsförläggning. Kommunen ska vid inköp ställa relevanta miljökrav och använda beställarrollen för att främja utvecklingen av en mer miljövänlig byggbransch.

Infrastruktur och naturresurser

Utveckling och förvaltning av samhällsviktig infrastruktur och tekniska försörjningssystem ska ske i ett sammanhang och utifrån ett systemperspektiv som kombinerar miljönytta och kostnadseffektivitet med beredskap. Kloka avvägningar kan behöva göras mellan miljönytta och beredskap för att säkerställa ett hållbart och robust samhälle som kan stå emot kriser.

En trygg och stabil elförsörjning är avgörande för Haninges långsiktiga utveckling och utgör en viktig del i omställningsarbetet. Kommunen ska över tid arbeta för att energianvändningen minskar och för att produktionen av el- och värme har en låg klimatpåverkan. Det kräver en god samverkan med energibranschen och nätbolag samt att kommunen informerar och för dialog med invånare, fastighetsägare och övrigt näringsliv om möjliga energibesparingar.

Vid nybyggnation och i befintlig bebyggelse ska kommunen skapa förutsättningar för en ökad användning av förnybar energi. Kommunen är positiv till etablering av förnybar el- och värmeproduktion och uppmuntrar näringsliv och andra externa aktörer till att investera i infrastruktur och modern teknik som levererar hållbara energitjänster. För egen del ska kommunen säkerställa en kontinuerlig energieffektivisering i de fastigheter som kommunen äger och i de kommunaltekniska anläggningarna genom exempelvis byte av armaturer, energisnål belysning, förbättring av ventilation och isolering i fastigheter.

I en växande kommun som Haninge kommer transporterna att öka. Det är därför viktigt att Haninges transportsystem skapar förutsättningar för människor och gods att röra sig hållbart. Kommunen ska driva på för att

kollektivtrafiken ska byggas och fortsätta att förbättra gång- och cykelinfrastrukturen. Särskild vikt ska läggas vid att utforma transportsystemet för att olika trafikslag, mobilitetslösningar och färdmedel ska kunna användas och kombineras för att nå och nyttja kollektivtrafiknoderna.

Samtidigt kommer bilen fortsatt att spela en viktig roll i en kommun som Haninge med stora avstånd. Kommunen ska arbeta för att säkerställa en god framkomlighet och för att underlätta omställningen till en fossilfri fordonsflotta samt vara lyhörd för marknadens behov av nödvändig infrastruktur. Denna utveckling har hittills fokuserat på elektrifiering, investeringar i laddinfrastruktur och fler eldrivna fordon, men framgent kan nya bränslealternativ såsom vätgas och ammoniak också bli aktuella.

Även de tekniska systemen för vatten och avfall kan effektiviseras. Kommunen ska fortsätta arbeta för att minska vattenanvändningen. Kommunen ska också arbeta i enlighet med avfallstrappans olika steg, som i första hand innebär att förebygga avfall, i andra hand återanvända avfall, i tredje och fjärde hand material- och energiåtervinna avfall samt i sista hand deponera avfall. I planeringen ska kommunen skapa förutsättningar för att invånare och företag ska kunna agera i enlighet med avfallstrappans olika steg.

Goda livsmiljöer

Haninge har många värdefulla natur- och vattenmiljöer som är viktiga livsmiljöer för växter och djur samt platser för rekreation, friluftsliv och välbefinnande för invånare och besökare. Natur och vatten bidrar till att skapa en hållbar, motståndskraftig och attraktiv kommun.

De större sammanhängande naturområdena ska värnas och tillgängligheten till områdena ska stärkas. Genom att tillgängliggöra naturmiljöer och rekreationsområden, så att fler invånare kan nyttja områdena, kan folkhälsan stärkas och känslan av inkludering och delaktighet öka. Kommunen ska arbeta för att bevara den biologiska mångfalden och säkerställa att naturområden och kulturlandskap kan leverera ekosystemtjänster som gynnar invånarnas hälsa och välbefinnande. Skogsbruket ska bidra till att minska klimatpåverkan genom att fungera som kolsänkor samtidigt som de ska ge en god ekonomisk avkastning. Kommunens jordbruksmark brukas genom arrenden och bidrar till att bevara biologisk mångfald och stärka lokal livsmedelsförsörjning.

I samhällsplaneringen ska behovet av nya parker och rekreationsområden beaktas i samband med planering och nybyggnation för att skapa goda boendemiljöer. Kommunen ska vid nybyggnation tillföra gröna värden i

stadsmiljön såsom parker, gatuplanteringar och gröna tak som stödjer biologisk mångfald och bidrar till att dämpa buller och minska luftföroreningar. Genom att integrera ekosystemtjänster i den bebyggda miljön kan teknisk utveckling ske samtidigt som stadsmiljön berikas.

Av Haninge kommuns totala areal utgörs omkring 80 procent av vatten och en femtedel av Stockholms skärgård finns i kommunen. För att kunna uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten arbetar Haninge med lokala åtgärdsprogram för kommunens många avrinningsområden. Åtgärdsprogrammen innehåller åtgärder för att uppnå god ekologisk och kemisk status enligt EU:s vattendirektiv. Dagvatten ska tas om hand med lösningar för att fördröja och rena dagvatten innan det når recipienterna.

Kommunen har ansvar för att säkerställa en god inomhusmiljö i sina egna fastigheter. Fastigheterna ska ha en god luftkvalitet med godkända ventilationskontroller och goda ljudförhållanden. Kommunens verksamheter ska undvika farliga ämnen och hantera kemikalier på ett sätt som minimerar riskerna. Det är särskilt viktigt i verksamheter som barn och unga vistas i.

Klimatanpassning

Arbetet med klimatanpassning ska bidra till att öka samhällets motståndskraft och syftar till att skydda miljön och människors liv, hälsa och egendom. I samverkan med relevanta aktörer ska kommunen planera, samordna och vidta anpassningsåtgärder som minskar samhällets sårbarhet. Kommunen ska stärka sin egen beredskap för att kunna hantera extrema väderhändelser och förändrade klimatförhållanden.

Samhällsplanering är ett viktigt verktyg för att klimatanpassa den byggda miljön. Alla skeden i stadsbyggnadsprocessen, från översiktsplanering och detaljplanering till förvaltning och drift, behöver samverka för att minska de effekter och konsekvenser som följer av ett förändrat klimat. Kommunen ska uppmuntra till en ökad användning av klimatanpassningsåtgärder som bidrar till en kostnadseffektiv förvaltning och en trivsamt stadsmiljö.

I planering samt vid ny- och ombyggnation ska kommunen säkerställa att tekniska försörjningssystem, infrastruktur och samhällsviktig bebyggelse skyddas från alltför höga flöden och översvämning vid extrem nederbörd. Motståndskraften i viktiga lokala samhällsfunktioner ska stärkas för att trygga människors hälsa och säkerhet. Kommunen ska också beakta och informera om förutsättningarna för ras, skred och erosion i områden som riskerar att

översvämmas till följd av höjda havsnivåer och/eller ökade nederbördsmängder.

Högre temperaturer i ett framtida klimat ger ökad risk för fler och mer långvariga värmeböljor. Kommunen ska i planering samt vid ny- och ombyggnation beakta vegetationens betydelse i stadsmiljön för att jämna ut temperatur, sänka värmetoppar och ge tillgång till skuggning.

Kommunen ska i arbetet med risk- och sårbarhetsanalys och krisberedskap integrera klimatanpassningsperspektivet och beakta risker till följd av klimatförändringar. Särskilt ska risken för torka och vattenbrist till följd av värmebölja samt översvämning och ras eller skred till följd av extrem nederbörd, extrema flöden och extremvattenstånd beaktas.

Offentliga inköp

Offentliga inköp ska användas som ett strategiskt verktyg i omställningen. Kommunen ska i rollen som beställare driva på klimat- och miljöarbetet genom medveten kravställning. Klimat- och miljöperspektivet ska vara välintegrerat i hela inköpsprocessen, från inledande analyser till kravställning och uppföljning. Väsentlighetsanalyser kan användas för att identifiera och prioritera områden med stor klimat- och miljöpåverkan eller som upphandlas i stor omfattning.

Kommunen avser att använda kravställning som ett omställningsverktyg inom flera viktiga områden. Vid nyinvestering i fastigheter och kommunaltekniska anläggningar samt vid större ombyggnationer ska kommunen ställa relevanta krav på energiprestanda och energistyrande tekniker som begränsar miljö- och klimatpåverkan. Vid inköp av fordon och arbetsmaskiner ska modeller som använder förnybara drivmedel prioriteras.

Systematisk uppföljning av ställda krav i upphandlingarna ska ske och kommunen ska föra dialog med leverantörer för att förbättra framtida kravställning. För att stärka kommunens kompetens inom hållbar upphandling ska Haninge samverka med andra kommuner för att dela kunskap och erfarenheter.

Genomförande och uppföljning

Klimat- och miljöområdet rymmer ett flertal sammankopplade och komplexa utmaningar som behöver hanteras utifrån ett helhetsperspektiv. Ett framgångsrikt genomförande ställer krav på samverkan med statliga aktörer, regioner, andra kommuner, företag, föreningar och invånare.

Hela kommunorganisationen har ansvar för att målbilden och strategierna i klimat- och miljöprogrammet blir verklighet. Styrelse, nämnder och bolagsstyrelser ska bryta ner klimat- och miljöprogrammets målbild och strategier till genomförbara åtgärder inom sina respektive ansvarsområden och arbeta in dessa i sina nämnd- och verksamhetsplaner.

Kommunstyrelsen, genom kommunstyrelseförvaltningen, stödjer nämnder, styrelse och bolagsstyrelser i arbetet med att ta fram aktiviteter inom klimat- och miljöområdet. Kommunstyrelsen ska också, genom kommunstyrelseförvaltningen, säkerställa att kommunens mål, strategier och åtgärder inom miljö- och klimatområdet kommuniceras till invånarna för att öka medvetenheten och delaktigheten i omställningsarbetet.

Kommunstyrelsen är ansvarig för att klimat- och miljöarbetet i kommunen drivs och samordnas samt för att uppföljning av arbetet sker inom ramen för kommunens ordinarie styr- och uppföljningssystem.